

Aan Minister voor VRO
Van Directeur Democratie en Bestuur

nota

Themaraapport 'Leefbaarometer 2020; verdiepende analyses'

TER ONDERTEKENING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2022-0000596755

Datum
25 mei 2023

Opgesteld door

Samengewerkt met

Bijlage(n)
3

Aanleiding

- Vorig jaar april bood u het analyserapport 'Leefbaarometer 2020' aan de Eerste en Tweede Kamer aan. Dat betrof het eerste deel, het landelijk beeld van de leefbaarheidssituatie- en ontwikkeling in de buurten en wijken in Nederland. Overeenkomstig de wens van de Tweede Kamer informeert u hierover de Kamer tweejaarlijks.
- Een tweede thematisch deel met verdiepende analyses, eveneens opgesteld door de onderzoekers van Atlas Research en In.Fact Research, is nu gereed om aan beide Kamers toe te zenden. Het betreft een drietal verdiepende analyses: 'Stijgers en dalers', 'Leefbaarheid en sociale ongelijkheid' en 'Ondermijnende criminaliteit en ervaren onveiligheid'.

Geadviseerd besluit

Instemmen met het verzenden van bijgaande brief aan de Tweede Kamer, en met een afschrift daarvan aan de Eerste Kamer (nr. 1 en 2), samen met het themaraapport (nr. 3).

Kern

- Het themaraapport biedt inzicht in de (soms grote) verschillen tussen regio's, gemeenten, en ook tussen buurten en wijken binnen gemeenten. De verdiepende analyses zijn verkennend van aard; ze geven inzicht in de samenhang (correlatie), maar niet in de oorzakelijkheid van de gevonden relaties. Bijvoorbeeld tussen de leefbaarheidssituatie en de sociaaleconomische samenstelling (SES-score) van een buurt.
- De drie hierboven aangeduide thema's zijn geselecteerd na consultatie van de begeleidingsgroep (waaraan o.a. enkele gemeenten deelnemen) en in samenspraak met de onderzoekers van Atlas en In.Fact.
- Het themaraapport is met name geschikt voor gemeenten. Het rapport biedt handvatten om op lokaal niveau nadere invulling te geven aan verdiepend onderzoek en aan de ontwikkeling en evaluatie van beleid. Hoe de situatie ter plaatse is vraagt altijd nader onderzoek om zaken verder in te kleuren en van mogelijke handelingsperspectieven te voorzien. De bevindingen kunnen ook worden gebruikt bij het verder vormgeven van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid, en in de contacten van uw gebiedsadviseurs met de stedelijke focusgebieden/gemeenten.

Enkele hoofdpunten per thema

Stijgers en dalers.

- Gebieden die in 2014 in de Leefbaarometer 'zwak' of 'onvoldoende' scoorden, en in de periode 2014-2020 sterk verbeterden naar 'voldoende' of juist nog meer verslechterden, doen dat het meest via de Leefbaarometer-dimensie 'overlast en onveiligheid'.
- Opvallend is dat in gebieden met een extreme uitgangssituatie in 2014 (score 'zeer onvoldoende') het pad van verbetering naar 'voldoende' in 2020 sterk samenhangt met de dimensie 'woningvoorraad'. En ook de dimensie 'sociale samenhang' verbeterde relatief veel in diezelfde groep gebieden. Blijkbaar is daar via dat pad de uitzonderlijke problematiek zeer gericht en effectief aangepakt.

Leefbaarheid en sociale ongelijkheid

- Buurten met een hogere sociaaleconomische status blijken over het algemeen ook beter leefbare buurten te zijn (en vice versa). Dit verband (positieve correlatie) lijkt sterker te zijn in de grote(re) steden dan in de kleine(re) gemeenten.
- Met name de Leefbaarometer-dimensies 'overlast en onveiligheid', 'sociale samenhang' en 'woningvoorraad' hangen sterk positief samen met de sociaaleconomische status van een buurt.
- Ook vinden de onderzoekers een sterk positief verband tussen de leefbaarheid en de onderliggende indicatoren van de SES-WOA-score. Er is met name een sterke samenhang met het opleidingsniveau van bewoners in een buurt.
- Verder springt een aantal regio's met een sterkere correlatie tussen leefbaarheid en sociale ongelijkheid eruit: deze 'sociale ongelijkheid in leefbaarheid' lijkt groter te zijn in 't Gooi, in een aantal Veluwe gemeenten, de regio IJsselmonde en in het oosten van Groningen.
- Er zijn ook buurten met veel bewoners onderaan de sociaaleconomische ladder én tegelijk ook een zwakke of lagere leefbaarheid. Uit de analyse blijkt dat Kerkrade met 35% het grootste aandeel van de buurten heeft met een combinatie van een lage SES-WOA en een lage leefbaarheid. Andere gemeenten met een hoog aandeel buurten met deze combinatie zijn Helmond, Tiel, Doesburg en Vlaardingen. En met name in de regio Rijnmond en metropoolregio Amsterdam lijkt ook een clustering van buurten te liggen met een stapeling van problematiek.
- Uit de analyse blijkt verder dat er in buurten met een lage sociaaleconomische status én een zwakke of lagere leefbaarheid relatief meer overlast en onveiligheid is, een relatief slechtere woningvoorraad en een lagere sociale samenhang. Daarentegen zijn er ook buurten met een hoge leefbaarheid (zeer goed of hoger) en een lage sociaaleconomische status, bijvoorbeeld in Groningen met een aandeel buurten van 18%.
- Verder blijkt er een sterke samenhang (correlatie) tussen de mate van spreiding in sociaaleconomische status in een buurt en het niveau van de sociaaleconomische status van een buurt. Naarmate het gemiddelde sociaaleconomische niveau van een buurt toeneemt worden de sociaaleconomische verschillen binnen buurten kleiner. De meest welvarende buurten hebben de kleinste spreiding in sociaaleconomische status. Daarbij benadrukken de onderzoekers wel dat het verband tussen (veranderingen in) het *niveau* van de sociaaleconomische status en de leefbaarheid van een buurt een stuk sterker is, in vergelijking tot het verband tussen de mate van de sociaaleconomische *spreiding* in een buurt en de leefbaarheid.

Onze referentie

2022-0000596755

Datum

25 mei 2023

Ondermijnende criminaliteit en ervaren onveiligheid

- Veel indicatoren voor ondermijnende criminaliteit hangen samen met de ervaren onveiligheid van bewoners. Dat geldt het sterkst voor het aandeel veroordeelden en verdachten in een wijk, voor zowel drugsdelicten als vermogensdelicten. Ook is gebleken dat hoe meer hennepkwekerijen (en ontruiming daarvan) zich in een buurt bevinden, hoe onveiliger de bewoners zich voelen.
- De problematiek van ondermijnende criminaliteit en ervaren onveiligheid gaat vooral samen in de meer stedelijke gemeenten. De positie van Heerlen en Kerkrade is daarbij opvallend: veel ervaren onveiligheid en een hoge score op veel van de indicatoren voor ondermijnende criminaliteit. Bijlage 5 van het themarapport bevat een rangorde van 141 gemeenten (top-10: Heerlen, Kerkrade, Rotterdam, Schiedam, Den Haag, Rijswijk, Enschede, Amsterdam, Arnhem, Hengelo).
- In een aantal kleinere gemeenten zijn ook vrij veel indicaties voor de aanwezigheid van ondermijnende criminaliteit, maar werkt dit niet of nauwelijks door in de ervaren onveiligheid van bewoners. Het gaat dan bijvoorbeeld om gemeenten als Rucphen, Urk of Goes. Dat de sociale samenhang in dit type gemeenten groot is, kan hier mogelijk een rol in spelen volgens de onderzoekers. Ook is het denkbaar dat de ondermijnende criminaliteit in deze gebieden zich meer in het landelijk gebied concentreert dan in de kernen, waardoor de zichtbaarheid ervan kleiner is dan in de meer stedelijke, dicht bebouwde steden.

Communicatie

De publicatie van het themarapport wordt met een nieuwsbericht (bijlage nr. 4) op rijksoverheid.nl begeleid, en in overleg met Communicatie opgesteld. Gemeenten die in de Kamerbrief en in bijlage 5 van het rapport (eerste 50) worden genoemd, worden (onder embargo) vooraf geïnformeerd.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Nvt.

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Brief aan de Tweede Kamer	
2	Afschriftbrief aan de Eerste Kamer	
3	Themarapport 'Leefbaarometer 2020; verdiepende analyses'	